

Załącznik do
uchwały Nr XIX/109/08
Rady Miejskiej w Szczytnej
z dnia 29 maja 2008r.

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH NA LATA 2008-2013

Spis treści

Wstęp i kontekst zewnętrzny Strategii

1. Metodologia

- 1.1. Diagnozowanie sytuacji społecznej w Gminie Szczytna na podstawie danych wtórnych
- 1.2. Diagnozowanie sytuacji społecznej w Gminie Szczytna na podstawie danych pierwotnych
- 1.3. Analiza strategiczna SWOT, misja, cele, projekty

2. Analiza sytuacji społecznej na podstawie danych wtórnych

- 2.1. Przegląd problemów społecznych w Gminie Szczytna
 - 2.1.1 Charakterystyka Gminy Szczytna, demografia
 - 2.1.2 Zjawiska wywołujące trudności socjalno – bytowe osób i rodzin oraz problemy występujące w rodzinach
 - 2.1.3 Rynek pracy oraz bezrobocie w Gminie Szczytna
- 2.2. Wnioski z analizy sytuacji społecznej przeprowadzonej na podstawie danych wtórnych.

3. Analiza problemów społecznych na podstawie danych pierwotnych

- 3.1. Wyniki przeprowadzonej ankiety dotyczącej problemów społecznych
- 3.2. Problemy społeczne i ich skutki w odczuciu uczestników konsultacji społecznych

4. Analiza strategiczna SWOT

- 4.1. Słabe/ mocne strony lokalnego systemu
- 4.2. Szanse/ zagrożenia ze strony czynników zewnętrznych

5. Misja i cele, projekty realizacyjne

- 5.1. Misja samorządu lokalnego w rozwiązywaniu problemów społecznych
- 5.2. Cele strategiczne i operacyjne
- 5.3. Projekty realizacyjne

W S T Ę P

Przemiany społeczno-gospodarcze w Polsce po roku 1989, a szczególnie po 2004 roku, postawiły przed samorządem lokalnym trudne zadania – jak radzić sobie w szybko zmieniającej się rzeczywistości ze zjawiskiem wykluczenia społecznego. Pogłębiające się dysproporcje dochodowe, zwiększająca się liczba osób i rodzin żyjących na granicy minimum egzystencji, niż demograficzny, emigracja zarobkowa ludzi młodych, zwiększająca się populacja osób w wieku poprodukcyjnym – samotnych i niepełnosprawnych – to wyzwania stojące przed samorządem gminnym. Od skuteczności rozwiązywania problemów społecznych zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej jaką stanowi gmina. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym – opracowanie niniejszej strategii i jej realizacja są wyrazem tego procesu.

Lokalna polityka społeczna to:

- bezpieczeństwo socjalne- zapewnienie dochodów i usług w sytuacji wystąpienia ryzyka socjalnego (choroba, inwalidztwo, starość, śmierć, bezrobocie),
- inwestycje w człowieka – tworzenie równych szans rozwoju ludzi, kształcenie młodego pokolenia, promocja zatrudnienia i działalności gospodarczej, promowanie kształcenia ustawicznego,
- dążenie do osiągnięcia dobrobytu materialnego, kulturowego i stabilizacji społecznej,
- akcentowanie stabilizacji życia rodzinnego (materialnego, kulturowego i emocjonalnego).

Spoleczna akceptacja oraz identyfikacja mieszkańców z określonymi celami strategii to szansa samorządu lokalnego na przejście z poziomu administrowania gminą do poziomu zarządzania polityką społeczną.

Podstawą prawną opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest art. 17 ustawy o pomocy społecznej. Zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Rolę pomocy społecznej, jej miejsce i znaczenie warunkuje sytuacja społeczno – ekonomiczna kraju. W Polsce kształtuje się docelowy model pomocy społecznej, dlatego jej działania są uzupełniające i doraźne. Działania te zmierzają do umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności

człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: sieroctwem, bezdomnością, bezrobociem, niepełnosprawnością, długotrwałą lub ciężką chorobą, przemocą w rodzinie, trudnościami w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, uzależnieniami od środków psychoaktywnych i innych czynników. Instytucje pomocy społecznej wspierają również rodziny wymagające ochrony z powodu macierzyństwa lub wielodzietności, a także z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Ich działania zmierzają również do życiowego usamodzielnienia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo wychowawcze, oraz wspierania rodzin niepełnych w ich integracji ze środowiskiem. Obszar pomocy społecznej stanowi znaczący element złożonego systemu świadczeń /zadań/ służących ludziom w sytuacjach losowych, uzupełnia ich braki oraz wyrównuje ich deficyty. Działania pomocy społecznej ogniskują się wokół usamodzielnienia jednostek i rodziny, ich integracji ze środowiskiem, szeroko rozumianej profilaktyki, wspierania rozwoju i samopomocy.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych określa długofalowe kierunki zintegrowanych działań rozwojowych w obszarze pomocy społecznej. Działania te opierają się na tworzeniu i wdrażaniu programów lokalnych mających na uwadze realizację celów, określonych w Strategii.

Kształtowanie lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wymaga określenia podstawowych wartości i celów, do których chcemy zmierzać. W tworzeniu strategii zwrócono szczególną uwagę na to, iż zasadniczą funkcją pomocy społecznej nie powinno być zaspokajanie jedynie potrzeb materialnych, ale przede wszystkim wzmacnianie i kształcenie postaw aktywnych oraz wspieranie rodzin i osób w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. W tworzeniu lokalnego programu pomocy społecznej należy kierować się wartościami takimi jak: rozwój człowieka, jego aktywny udział w zmianach stylu życia, szeroko rozumiana współpraca i partnerstwo w dążeniu do rozwiązania problemów. Strategia skierowana jest na rozszerzanie i doskonalenie form pracy socjalnej, współpracę z instytucjami i jednostkami organizacyjnymi w Gminie Szczytna działającymi w obszarze polityki społecznej takimi jak: służba zdrowia, gospodarka mieszkaniowa, kultura i oświata, służby pracy, pracodawcy, organizacje społeczne i pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby fizyczne i prawne.

W trakcie realizacji strategii, kierunki i działania powinny być aktualizowane i dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości i otoczenia społeczno - gospodarczego. Cele ujęte w Strategii stanowią proces długoterminowego planowania polityki społecznej w Gminie Szczytna.

Opracowując Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych oparto się na metodzie społeczno – eksperckiej, z udziałem lokalnych liderów i przedstawicieli gminnych jednostek organizacyjnych zajmujących się problematyką społeczną w Gminie Szczytna. Dokument opracowany jest

zgodnie z zasadą programowości, zasadą partnerstwa społecznego i koncentracji. Zasada programowości nakłada obowiązek na poziomie gmin, powiatów i województw tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju. Zasada partnerstwa nakłada obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania. Zasada koncentracji ustala hierarchię priorytetów i ich wybór w obszarach działań społecznych i ekonomicznych.

Diagnoza i analiza lokalnego systemu wskazała najistotniejsze obszary problemów społecznych, którymi samorząd lokalny powinien się zająć określając misję i cele strategiczne, tworząc innowacyjne projekty lokalne.

Spółeczna akceptacja oraz identyfikacja mieszkańców z określonymi celami strategii to szansa samorządu lokalnego na przejście z poziomu administrowania gminą do poziomu zarządzania polityką społeczną.

Kontekst zewnętrzny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Szczytna jest zgodny z innymi dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, takimi jak: Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szczytna, Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej, jak również Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Szczytna jest zgodna z założeniami Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Europejskiego Funduszu Społecznego, który będzie jednym ze źródeł finansowania społecznych projektów realizacyjnych w Gminie Szczytna.

Kontekst europejski i polski strategii:

Cztery główne cele integracji społecznej, zgodnie ze strategią lizbońską i celami nicejskimi to :

1. Zapewnienie dostępu do pracy ,zasobów, praw i usług dla wszystkich.
2. Zapobieganie ryzyku wykluczenia.
3. Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najsłabszych).
4. Mobilizacja wszystkich ludzi/organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

Odpowiadająca tym celom: Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski a także Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej określająca cele strategiczne i priorytety działań na terenie naszego województwa:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
2. Integracja społeczna środowisk i osób wymagających szczególnego wsparcia.
3. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego.
4. Podnoszenie jakości usług społecznych.

Kontekst lokalny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych to: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Szczytna na lata 2004 – 2013 i Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szczytna na lata 2007 – 2013 a także określone w niej:

Wizja: Zielony Kryształ,
Misja: Rozwijanie sektora usług turystycznych. Rozwijanie sektora małych i
średnich przedsiębiorstw,
Zintegrowany cel strategiczny: Podniesienie poziomu życia mieszkańców
Gminy Szczytna.

1. Metodologia

Opracowaniem narzędzi badawczych, zebraniem danych wtórnych i pierwotnych, analizą danych a także zredagowaniem dokumentu zajmował się zespół pracujący pod kierunkiem Barbary Roźniakowskiej w składzie: Barbara Piznal, Grażyna Gaczyńska, Anna Borak-Kula, Halina Szkudlarek, Grażyna Tysiak, Agnieszka Ryznar, Zdzisława Bukowska, Mariola Djament-Sendecka, Adam Cholewa.

Analizy problemów społecznych i określenia sposobu ich rozwiązywania w Gminie Szczytna dokonano metodą społeczno-eksperycką, z udziałem lokalnych specjalistów zajmujących się problematyką społeczną, przedstawicieli samorządu gminnego i gminnych jednostek organizacyjnych, liderów i członków społeczności lokalnej:

Renaty Idzik, Stanisława Czarnika, Marka Szpaniera, Wiesława Tracza, Wojciecha Szlosbergera, Urszuli Dorskoc, Józefa Guni, Tomasza Bernata, Beaty Rydz, Leszka Guni, Mariana Onaka, Ireneusza Hoffmana, Romana Sobczaka, Zygmunta Futomy, Waldemara Góreckiego, Andrzeja Prochery, Romana Koniora, Anetty Kościuk, Renaty Dudek, Ryszarda Drozda, Ewy Poroch nawiec, Marioli Kukło, Beaty Śmietanka, Anety Sitarz, Jana Gwoźdźcia, Elżbiety Kędzior, Ewy Chwedorczyk, Anny Zilbert, Stanisławy Antoniewicz, Edwarda Zielonki, Andrzeja Gębczyńskiego, Haliny Bernat, Roberta Jaśków, Marianny Jakubczyk, Jolanty Kazimierskiej, Małgorzaty Palko, Jadwigi Karpińskiej, Waldemara Szlempa, Marii Kowara, Danuty Chmielarz, Renaty Bolaczek, Grażyny Kulczyckiej, Stanisława Cholewy, Iwony Gorgol, Ewy Król, Stanisława Sitarz, Danuty Tomasiewicz, Teresy Tumiłowicz, Benedykta Narlocha, Joanny Szczerek, Moniki Król, Jolanty Pietrasina, Teresy Paszkiewicz, Heleny Piankowskiej, Teresy Gąbka, Bernadety Sporek.

1.1. Diagnozowanie sytuacji społecznej w Gminie Szczytna na podstawie danych wtórnych

Do opracowania diagnozy problemów społecznych Gminy Szczytna wykorzystano informacje zebrane z baz danych instytucji gminnych i powiatowych:

- 1/ Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczytnie (Dział Pomocy Społecznej, Dział Świadczeń Rodzinnych, Dział Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień)
- 2/ Urzędu Miasta i Gminy w Szczytnie,
- 3/ Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczytnie,
- 4/ Szkoły Podstawowej w Szczytnie,

- 5/ Gimnazjum Publicznego w Szczytnie,
- 6/ Szkoły Podstawowej w Chocieszowie,
- 7/ Przedszkola Publicznego w Szczytnie
- 8/ Powiatowego Urzędu Pracy w Kłodzku,
- 9/ Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłodzku.

Założono, iż statystyczne dane dotyczyć mają ostatnich dwóch lat : roku 2005 i 2006, ponieważ w tych latach w większości jednostek nie było radykalnych zmian ustrojowych, zwłaszcza w Ośrodku Pomocy Społecznej, skąd uzyskano większość danych istotnych dla diagnozy problemów społecznych na terenie Gminy Szczytna.

Dane zebrane w placówkach oświatowych dotyczyły sytuacji w 2007 roku. Z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie niestety nie uzyskano danych dotyczących mieszkańców Gminy Szczytna z zakresu niepełnosprawności i zastępczego rodzicielstwa.

1.2. Diagnozowanie sytuacji społecznej w Gminie Szczytna na podstawie danych pierwotnych

W dniu 29 listopada 2007 roku zorganizowano spotkanie warsztatowe, podczas którego przeprowadzono badania ankietowe, pozwalające zebrać aktualne dane i opinie weryfikujące informacje zebrane w pierwszej fazie pracy nad diagnozą.

Spotkanie to wykorzystano również do zaprezentowania diagnozy problemów społecznych opracowanej na podstawie danych wtórnych.

W części warsztatowej spotkania pracowano w podgrupach nad wybranymi, najistotniejszymi problemami społecznymi, dążąc do określenia ich przyczyn i skutków a także sposobów ich rozwiązywania.

1.3. Analiza strategiczna SWOT, misja, cele, projekty

Zespół projektowy po zgromadzeniu wszystkich danych i przeprowadzeniu konsultacji społecznych dokonał analizy i identyfikacji zasobów i możliwości działania. Ustalono czynniki determinujące rozwiązywanie problemów społecznych w Gminie Szczytna, określając mocne i słabe strony lokalnego systemu a także zewnętrzne szanse i zagrożenia. Zastosowano metodę analizy SWOT, której punktem wyjścia jest ocena własnych kompetencji, dla których poszukuje się optymalnego sposobu ich wykorzystania, przez analizowanie pod tym kątem zmian zachodzących w otoczeniu.

Po zdiagnozowaniu problemów społecznych, określeniu problemów najistotniejszych, wybraniu sposobów ich rozwiązywania - określono misję Strategii, cele strategiczne, operacyjne i przyporządkowane im projekty realizacyjne.

2. Analiza sytuacji społecznej na podstawie danych wtórnych

2.1. Przegląd problemów społecznych w Gminie Szczytna

2.1.1. Charakterystyka Gminy Szczytna, demografia

Gmina Szczytna jest jedną z czternastu gmin Powiatu Kłodzkiego. Na terenie Gminy znajduje się miasto Szczytna i siedem sołectw:

1. Sołectwo Chocieszów – obejmuje wsie: Chocieszów i Studzienno;
2. Sołectwo Niwa – obejmuje wieś Niwa;
3. Sołectwo Wolany – obejmuje wieś Wolany;
4. Sołectwo Słoszów – obejmuje wieś Słoszów;
5. Sołectwo Łężyce – obejmuje wieś Łężyce;
6. Sołectwo Złotno – obejmuje wieś Złotno;
7. Sołectwo Dolina – obejmuje wieś Dolina.

Obszar Gminy znajduje się w południowej części województwa dolnośląskiego, północno zachodniej części powiatu kłodzkiego. Gmina Szczytna administracyjnie graniczy z Polanicą Zdrój, Radkowem, Kudową Zdrój, Lewinem Kłodzkim, Dusznikami Zdrój, Gminą Wiejską Kłodzko i Bystrzycą Kłodzką.

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 13.237 ha. Znaczny udział w powierzchni gminy zajmują użytki rolne oraz lasy.

Miasto i Gmina Szczytna liczy 7484 mieszkańców (2007 rok), w tym w mieście: 5383 osób, na wsiach – 2101 mieszkańców. Od kilku lat liczba mieszkańców Gminy Szczytna sukcesywnie zmniejsza się. Powodów takiego stanu rzeczy może być kilka: niż demograficzny, migracja zarobkowa – zwłaszcza ludzi młodych, wzrost umieralności.

Dane dotyczące ludności Gminy Szczytna

Tabela nr 1

Struktura ludności

	Rok 2005			Rok 2006		
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Ludność ogółem	7551	3819	3732	7474	3770	3704
Wiek przedprodukcyjny (0- 18 lat)	1395	683	712	1406	686	720
Wiek produkcyjny K (18 – 59 lat) M (18 – 64 lat)	5145	2448	2697	5034	2386	2648
Wiek poprodukcyjny K - 60 lat i więcej M- 65 lat i więcej	1011	688	323	1034	698	336

Źródło: dane z Urzędu Miasta i Gminy Szczytna

Na przestrzeni analizowanych dwóch lat 2005 – 2006 trudno jednoznacznie podać wskaźnik zmian w trzech badanych grupach wiekowych. Zauważa się niewielki wzrost liczby urodzeń oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Natomiast w grupie osób w wieku produkcyjnym obserwuje się minimalny spadek liczby osób w tym przedziale wiekowym.

Tabela nr 2

Umieralność w Gminie Szczytna

	Rok 2005	Rok 2006	Wskaźnik % do ogółu mieszkańców	
			2005	2006
Ogółem	42	47	0,56 %	0,63 %

Źródło: dane z Urzędu Miasta i Gminy Szczytna

Mieszkańców gminy Szczytna dotyczą podobne problemy do tych, które dotyczą innych polskich małych miast i wsi. Uzdrowiskowy charakter terenu utrudnia rozwój przemysłu i powoduje ograniczenia na rynku pracy. Najszybciej rozwijającym się sektorem gospodarki są turystyka i usługi. Te branże będą wytyczały kierunki na wiele następnych lat i stanowią szansę na stopniowe zwiększanie liczby miejsc pracy.

Tabela nr 3 Zestawienie podmiotów funkcjonujących na terenie Miasta i Gminy Szczytna

Lp	Rodzaj działalności	Rok 2005	Rok 2006	Uwagi
1	2	3	4	5
1.	HANDEL			
1.1	Stały spożywczy	35	34	
1.2	Stały przemysłowy	28	31	
1.3	Handel obwoźny, targowiskowy	45	50	na zewnątrz
1.4	Apteki	3	3	
1.5	Auto handel	3	3	
1.6	Stacje benzynowe	3	3	30% na zewnątrz
2.	USŁUGI			
2.1	Piekarnie, cukiernie	5	5	40% na zewnątrz
2.2	Gastronomia, bary, zajazdy, puby, restauracje	19	19	
2.3	Przewóz osób, taxi	1	1	
2.4	Transport towarowy	20	20	70% na zewnątrz
2.5	Budowlane	45	48	80% na zewnątrz
2.6	Projektowe budowlane, geodezyjne	3	4	
2.7	Produkcja i szlifowanie szkła oraz inna produkcja wyrobów	14	14	
2.8	Przetwórstwo drewna tartaki, stolarstwo	10	10	
2.9	Mechanika pojazdowa, wulkanizacja itp.	9	10	
2.10	Fryzjerstwo i zabiegi kosmetyczne	8	8	50% na zewnątrz
2.11	Usługi w leśnictwie	30	30	
2.12	Ślusarstwo, dorabianie kluczy	3	3	
2.13	Pielęgnacja zieleni, odśnieżanie, roboty ziemne itp	8	9	60% na zewnątrz
2.14	Deratyzacja odszczurzenie	2	2	
2.15	Szewstwo, krawiectwo	2	1	
2.16	Ośrodki wypoczynkowe, hotele, wynajem pokoi, agroturystyka,	30	30	
2.17	Naprawa RTV, komputery, internet, telefony	4	4	
2.18	Usługi weterynaryjne	1	1	
2.19	Ubezpieczenia	5	5	
2.20	Nauka jazdy	2	3	
2.21	Wydawnicze, drukarskie	2	2	na zewnątrz
2.22	Usługi pogrzebowe	2	2	z zewnątrz
2.23	Banki	1	1	
2.24	Państwowe i samorządowe jednostki– s Nadleśnictwo, Poczta, DPS, szkoły, przedszkole, , ZGKiM, MOK, OPS, Biblioteka,	13	13	
2.25	Agencje opłat	2	2	
2.26	Biura rachunkowe	4	3	
2.27	Niepubliczne ZOZ, usługi lekarskie, stomatologiczne itp.	8	8	40% na zewnątrz
	Ogółem	370	382	

Źródło: dane z Urzędu Miasta i Gminy Szczytna

W roku 2005 na terenie Gminy funkcjonowało ogółem 370 podmiotów gospodarczych, zakładów pracy, jednostek publicznych, w kolejnym roku ich liczba zwiększyła się do 382 podmiotów. Zwiększyła się liczba podmiotów w zakresie handlu przemysłowego i obwoźnego oraz usług budowlanych i mechaniki pojazdowej.

Największymi pracodawcami na terenie gminy Szczytna są: Huta Szkła, która zatrudnia 257 osób (stan na dzień 31.10.2007 r), oraz Dom Pomocy Społecznej „Zamek” zatrudniający 63 osoby ogółem w tym 56 mieszkańców Szczytnej (stan na dzień 31.10.2007 r.). Dom Pomocy Społecznej „Zamek” będzie funkcjonował do dnia 31.12.2008 r, z powodu zmiany formy własności obiektu.

Od wielu lat w Gminie Szczytna prowadzona jest polityka uwłaszczeniowa w zakresie mieszkań komunalnych.

Tabela 4

Gminne zasoby mieszkaniowe

Formy własności	Rok 2005	Rok 2006
Własnościowe	321	332
Komunalne	299	291
Socjalne	5	6

Źródło: dane z Urzędu Miasta i Gminy Szczytna oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczytnie

Mieszkania komunalne wymagają nakładów na remonty i modernizację, dlatego mimo preferencyjnych warunków tyłu mieszkańców nie zdecydowało się na wykupienie mieszkań. Wielu lokatorów mieszkań komunalnych to klienci pomocy społecznej, których nie stać nie tylko na wykupienie mieszkania, ale również na opłatę bieżącego czynszu. Istnieje konieczność rozwoju budownictwa socjalnego. Aktualny stan mieszkaniowych zasobów gminnych na 30 września 2007: 250 lokali komunalnych, w tym 7 lokali socjalnych.

Tabela 5

Liczba rodzin zadłużonych (czynsz) w Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczytnie

	Do 3 miesięcy	Do 1 roku	Powyżej 1 roku	Liczba spraw skierowanych do komornika	Liczba rodzin zagrożonych eksmisją
2005	201	118	115	51	-
2006	190	107	104	32	-

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczytnie

Tabela 6 Sytuacja mieszkaniowa najuboższych rodzin w Gminie Szczytna

	Liczba rodzin oczekujących na mieszkanie komunalne	Liczba osób w tych rodzinach	Liczba rodzin oczekujących na lokal socjalny	Liczba osób w tych rodzinach	Liczba rodzin które otrzymały mieszkania komunalne	Liczba rodzin które otrzymały lokal socjalny	Liczba rodzin objętych dodatkiem mieszkaniowym
Rok 2005	42	108	-	-	4	1	150
Rok 2006	31	83	3	5	6	2	141

Kolejnym problemem z którym boryka się samorząd lokalny, a który ma znaczny wpływ na sytuację społeczną mieszkańców, jest problem mieszkaniowy. Przejawia się on w postaci deficytu mieszkań oraz pojawiającego się zjawiska bezdomności. Znaczny zasób mieszkaniowy cechuje wysoki stopień zagęszczenia osób na jedną izbę. Zły stan techniczny i niski poziom wyposażenia zasobów mieszkaniowych utrzymuje trudną sytuację mieszkaniową w gminie. Wynika to z braku funduszy na remont istniejącej bazy lokalowej oraz z braku środków na budowę nowych mieszkań. Narastającym problemem wśród mieszkańców są sukcesywnie narastające zadłużenia w bieżących opłatach czynszów.

2.1.2. Zjawiska wywołujące trudności socjalno – bytowe osób i rodzin oraz problemy występujące w rodzinach

Analizując sytuację rodzin najuboższych oparto się na danych za ostatnie, pełne dwa lata, ponieważ jest to okres stabilizacji prawnej funkcjonowania pomocy społecznej. Pojawiły się też nowe narzędzia pracy socjalnej pozwalające na rozszerzenie form aktywizacji zawodowej. Kontrakt socjalny, działalność Klubu Integracji Społecznej, roboty publiczne i prace społecznie użyteczne to podstawowe przyczyny zmniejszenia liczby rodzin korzystających z pasywnych form pomocy społecznej.

Tabela 7 Powody korzystania z pomocy społecznej

Powody korzystania z pomocy społecznej	Rok 2005			Rok 2006		
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej
Ubóstwo	292	899	X	240	718	X
Sieroctwo	1	2	0,34 %	1	2	0,42 %
Osoby samotne, starsze, niepełnosprawne korzystające z usług opiekuńczych	17	20	5,82 %	17	20	7,08 %
Bezdomność	5	5	1,71 %	1	1	0,42 %
Niepełnosprawność	96	283	32,88 %	101	263	42,08 %
Bezrobocie	231	777	79,11 %	151	521	62,92 %
Długotrwała choroba	73	226	25 %	16	59	6,67 %
Alkoholizm	26	75	8,9 %	28	115	11,67 %
Narkomania	1	1	0,34 %	1	1	0,42 %
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	5	1,71 %	2	5	0,83 %
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, w tym:	130	540	44,52 %	97	361	40,42 %
- rodziny niepełne	42	153	14,38 %	32	116	13,33 %
- rodziny wielodzietne	30	206	10,27 %	15	100	6,25 %
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	19	93	6,51 %	3	11	1,25 %
- wielodzietność	3	22	1,03 %	1	5	0,42 %
Zdarzenie losowe	4	10	1,37 %	1	2	0,42 %

Źródło: sprawozdania MPiPS 03 Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczytnie

Dominującym powodem korzystania z pomocy jest bezrobocie - 79,11% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w roku 2005 i 62,92% w roku 2006. Drugą istotną przyczyną przyznawania pomocy w Gminie Szczytna jest bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych - 44,52% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w roku 2005 i 40,42% w 2006 roku. Trzecim, istotnym problemem społecznych jest niepełnosprawność i tutaj obserwujemy zwiększenie liczby osób i rodzin na przestrzeni ostatnich lat.

Znaczącymi powodami korzystania z pomocy społecznej są także: długotrwała choroba i alkoholizm.

Pozostałe przyczyny warunkujące problemy społeczne można uznać za mało istotne w planowaniu gminnych działań strategicznych, niemniej nie należy ich lekceważyć.

Analizując poziom wydatków na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w ostatnich latach obserwujemy spadek wydatków w formie zasiłków okresowych, posiłków i świadczeń pieniężnych na żywność. Przyczyną tego zjawiska jest zmniejszenie liczby rodzin wymagających takiej pomocy i poprawa sytuacji finansowej rodzin wynikająca z aktywizacji zawodowej, o której wspomniano wcześniej.

Tabela 8 Rodzaje świadczeń

Lp.	Rodzaje świadczeń	Wartość świadczenia		Liczba rodzin		Liczba osób w tych rodzinach	
		Rok 2005	Rok 2006	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2005	Rok 2006
1.	Posiłki i świadczenia pieniężne na żywność	73.460	71.840	84	73	402	345
2.	Usługi opiekuńcze	25.889	36.732	17	17	20	20
3.	Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego i klęski żywiołowej	2.300	1.000	4	1	8	2
4.	Zasiłki celowe ogółem	56.789	97.331	176	159	609	533
5.	Zasiłki stałe	124.521	135.054	49	50	93	105
6.	Zasiłki okresowe	163.181	132.340	226	183	770	610
7.	Świadczenia rodzinne	1291.330	1177.451	632	626	X	X
8.	Zasiłki pielęgnacyjne	96.624	174.888	102	109	X	X

Źródło: sprawozdania MPiPS 03 Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczytnej

Natomiast zwiększenie wydatków nastąpiło w formie zasiłków celowych, zasiłków stałych i zasiłków pielęgnacyjnych. Związane jest to ze wzrostem liczby osób niepełnosprawnych i długotrwale chorych.

Niemożliwe okazało się dokonanie szczegółowej analizy problemu niepełnosprawności w Gminie Szczytna. Informacje pozyskane z Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej dotyczą całego powiatu kłodzkiego. Brak informacji z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i z KRUS-u dotyczących liczby osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia rentowe i dodatki pielęgnacyjne. Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnej dysponuje danymi dotyczącymi jedynie tych osób, które posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (30 osób w roku 2007) i korzystają z zasiłku stałego. Kolejną grupą osób znajdujących się w bazie danych OPS

są dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością (do 16 roku życia – 26 dzieci, powyżej 16 roku życia : 4 dzieci ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 4 dzieci z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności– dane z roku 2007) a także osoby dorosłe pobierające zasiłek pielęgnacyjny (umiarkowany stopień niepełnosprawności – 26 osób, znaczny- 27 osób, zasiłek pielęgnacyjny po 75 roku życia - 4 osoby). Gdyby nie funkcjonujący w ZUS-ie i KRUS-ie dodatek pielęgnacyjny – możliwe byłoby precyzyjne ustalenie liczby mieszkańców Gminy Szczytna posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Informacji o rzeczywistej liczbie mieszkańców Gminy posiadających orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu znacznym, umiarkowanym i lekkim nie można uzyskać. Częstkowe dane uzyskano jeszcze z Powiatowego Urzędu Pracy (na dzień 12.11.2007 zarejestrowanych było 9 osób niepełnosprawnych ze Szczytnej posiadających lekki stopień niepełnosprawności), ze Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych w Szczytnej (na 103 członków Stowarzyszenia: 26 – to osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 30 – z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i 4 osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności).

Niepełnosprawność stanowi potencjalne zagrożenie wykluczeniem społecznym. Istnieje konieczność uruchomienia zasobów samorządu lokalnego zarówno instytucji jak i osób celem włączenia osób niepełnosprawnych w życie społeczne miasta poprzez umożliwienie im uczestnictwa w sferze kulturalnej, społecznej, sportowej. Taki stan odzwierciedla potrzebę realizacji programów profilaktycznych i zdrowotnych, mających na celu zmniejszenie skali niepełnosprawności bądź minimalizowania jej skutków. Wśród klientów Ośrodka Pomocy Społecznej figuruje 65 osobowa grupa osób niepełnosprawnych, stanowiąca 12,45 % ogółu klientów OPS.

Można w niej wyróżnić 2 najliczniejsze przedziały wiekowe z podziałem na płeć. Wśród mężczyzn odnotowuje się, w stosunku do wszystkich niepełnosprawnych klientów, 13% osób z orzeczoną niepełnosprawnością w grupie wiekowej 18 – 39 lat i 30,76 % osób w grupie wiekowej 51 – 65 lat. Natomiast kobiety z orzeczoną niepełnosprawnością tworzą najliczniejszą grupę w przedziale wiekowym 51-60, stanowiąc 12,3% ogółu niepełnosprawnych klientów OPS.

Biorąc pod uwagę stopnie niepełnosprawności i zdolność do wykonywania pracy zawodowej można stwierdzić, że najliczniejszą grupę liczącą 50,7 % wszystkich niepełnosprawnych klientów OPS, stanowią osoby posiadające orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Natomiast osoby całkowicie niezdolne do pracy i niezdolne do samodzielnej egzystencji z powodu wieku lub inwalidztwa to 27,7% ogólnej liczby niepełnosprawnych klientów OPS. Osoby z orzeczoną częściową niezdolnością do pracy stanowią 12,3 % ogółu niepełnosprawnych beneficjentów pomocy społecznej.

Uzupełnieniem informacji o sytuacji bytowej mieszkańców Gminy Szczytna są dane dotyczące rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych.

Tabela 9 Świadczenia rodzinne

Lp.	Świadczenia rodzinne	Rok 2005			Rok 2006		
		ogółem	% ogólnej liczby dzieci do 18 r. ż – 1395 dzieci	% ogólnej liczby mieszkańców 7551	ogółem	% ogólnej liczby dzieci do 18 r. ż – 1406 dzieci	% do ogólnej liczby mieszkańców 7474
1.	Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne - ogółem	596	X	X	566	X	X
2.	Liczba rodzin pobierających zasiłek rodzinny, w tym:	535	X	X	504	X	X
2.1	na 1 dziecko	263	X	X	258	X	X
2.2	na 2 dzieci	191	X	X	179	X	X
2.3	na 3 dzieci	58	X	X	43	X	X
2.4	na 4 i więcej dzieci	23	X	X	24	X	X
3.	Liczba rodzin pobierających dodatek z tyt. samotnego wychowywania (ojciec nieznany lub zgon jednego z rodziców)	45	X	X	33	X	X
4.	Liczba dzieci na które jest wypłacany zasiłek rodzinny – ogółem, w tym w wieku:	927	X	X	860	X	X
4.1	do ukończenia 5 roku życia	152	10,89 %	X	158	11,24 %	X
4.2	powyżej 5 roku życia, do ukończenia 18 roku życia	664	47,60 %	X	605	43,02 %	X
	Łącznie liczba dzieci z 4.1 i 4.2	816	58,49%	X	763	54,26 %	X
4.3	powyżej 18 roku życia do 24 roku życia	111	X	X	97	X	X
5.	Liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne, w tym:	102	X	1,35 %	109	X	1,45 %
5.1	do 18 roku życia	30	2,15 %	0,39 %	30	2,13 %	0,40 %
6.	Liczba osób pobierających świadc. pielęgnacyjne (opiekujące się niepełnosprawnym dzieckiem)	13	X	0,17 %	14	X	0,05 %
7.	Liczba zapomóg z tytułu urodzenia dziecka	X	X	X	59	4,20 %	0,79 %
8.	Liczba rodzin korzystających z zaliczki alimentacyjnej	52	X	X	62	X	X

Źródło: sprawozdania rzeczowo - finansowe w zakresie świadczeń rodzinnych i Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczytnie

Zmniejszenie się liczby rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, do których dostęp mają również rodziny o dochodach nieco wyższych niż w ustawie o pomocy społecznej, spowodowane jest głównie podjęciem pracy w krajach Unii Europejskiej i przejściem do tamtych systemów wsparcia socjalnego. Prawie 600 rodzin o dochodach poniżej 504 zł na osobę w rodzinie to potwierdzenie złej sytuacji ¼ mieszkańców Gminy Szczytna.

Dla zilustrowania problemów społecznych, które zaklasyfikowano jako średnio istotne lub marginalne niemniej wymagające podjęcia określonych działań przedstawiamy wybrane informacje uzyskane wyrywkowo z kilku instytucji a dotyczące przemocy domowej, problemów psychicznych, egzystencjalnych, nadużywania alkoholu i innych środków odurzających.

Tabela 10 Przepiępstwa zwięzane z alkoholem i narkotykami

Dane z Policji	Rok 2005	Rok 2006
Liczba osób kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości lub po spożyciu alkoholu	36	34
Przepiępstwa i wykroczenia popełnione przez nieletnich po spożyciu alkoholu	0	0
Zatrzymania osób za posiadanie lub rozprowadzanie narkotyków	2	1
Ilość wszczętych postępowań zwięzanych ze znęcaniem się nad rodziną	12	8
Ilość przeprowadzonych interwencji zwięzanych z nadużywaniem alkoholu i przemocą domową	11	10

Tabela 11 Udzielanie pomocy specjalistycznej

Dane z Gminnego Centrum Profilaktyki, Terapii Uzależnień i Interwencji Kryzysowej „ARKA”	Rok 2005	Rok 2006
Liczba osób, które skorzystały z pomocy specjalisty ds. narkomanii w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kłodzku	8	11
Liczba osób, które korzystały z indywidualnej pomocy psychologicznej	68	28
Liczba osób, które korzystały z indywidualnej i grupowej terapii dla osób uzależnionych od alkoholu	43	52
Liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach grup samopomocowych	23	11
Liczba osób, z którymi zostały przeprowadzone rozmowy motywacyjno - interwencyjne przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	17	18

Tabela 12

Uzależnienia i przemoc w rodzinach

Dane z Ośrodka Pomocy Społecznej	Rok 2005	Rok 2006
Liczba rodzin w których występuje problemem alkoholowy	47	51
Liczba osób w tych rodzinach	118	106
Liczba osób ze zdiagnozowanym uzależnieniem	25	19
Liczba osób pijących problemowo	43	47
Liczba osób samotnych z problemem alkoholowym	21	20
Liczba osób, które poddały się leczeniu i zachowują abstynencję	5	5
Liczba zgonów spowodowanych chorobą alkoholową	1	5
Liczba osób niepełnosprawnych (znaczny i umiarkowany stopień niepełnosprawności), których stan zdrowia spowodowany jest nadużywaniem alkoholu	11	22
Ujawniony problem narkotykowy	3	2
Liczba zgłoszonych nowych przypadków przemocy domowej	7	4

Tabela 13

Alkohol i inne środki odurzające a młodzież

12 - latkowie	Rok 2006 % ankietowanych	Rok 2007 % ankietowanych
Ankietowani, którzy potwierdzili, że w ostatnich 30 dniach wypili jakiś napój alkoholowy	8 %	14 %
Ankietowani, którzy potwierdzili palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	4 %	9 %
Ankietowani, którzy przyznali się do korzystania z innych środków odurzających	0 %	0 %
Ankietowani, którzy potwierdzili, że w ciągu ostatnich 30 dni próbowali powstrzymać kogoś od picia alkoholu	15 %	24 %
14 - latkowie	Rok 2006	Rok 2007
Ankietowani, którzy potwierdzili, że w ostatnich 30 dniach wypili jakiś napój alkoholowy	42 %	36 %
Ankietowani, którzy przyznali się do korzystania z innych środków odurzających	3 %	5,5 %
Ankietowani, którzy przyznali się do palenia papierosów	14 %	11 %
Ankietowani, którzy potwierdzili, że w ciągu ostatnich 30 dni próbowali powstrzymać kogoś od picia alkoholu	36 %	38 %

Źródło: Badania ankietowe przeprowadzone w szkołach Gminy Szczytna

Trudno jednoznacznie określić, czy zilustrowane tabelami nr 10-13 sytuacje kryzysowe są przyczyną, czy też skutkiem dominujących w Gminie Szczytna problemów społecznych. Istotne jest jednak podjęcie działań zapobiegających narastaniu niekorzystnych zjawisk i zmniejszeniu już istniejących.

Tabela 14 Problemy społeczne w Przedszkolu Publicznym w Szczytnej

	Rok 2005	Rok 2006
Liczba dzieci ogółem	110	114
Liczba dzieci wymagających specjalistycznej pomocy np. ADHD, dysleksja, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa, inna	7	11
Liczba rodzin objętych dozorem kuratorskim.	3	3
Liczba dzieci wymagających pomocy finansowej, rzeczowej	17	18

Tabela 15 Problemy społeczne w Szkole Podstawowej w Szczytnej

	Rok 2005	Rok 2006
Liczba uczniów ogółem	324	297
Liczba uczniów wymagających pomocy finansowej i rzeczowej	110	79
Liczba uczniów wymagających specjalistycznej pomocy np. ADHD, dysleksja, niepełnosprawność fizyczna, umysłowa i inne	5	6
Liczba uczniów objętych indywidualnym tokiem nauczania	-	-
Liczba uczniów, którzy nie uzyskali promocji do następnej klasy	8	5
Liczba uczniów z rodzin objętych dozorem kuratorskim	7	7

Tabela 16 Problemy społeczne w Szkole Podstawowej w Chocieszowie

	Rok 2005	Rok 2006
Liczba uczniów ogółem	60	61
Liczba uczniów wymagających pomocy finansowej i rzeczowej	32	17
Liczba uczniów wymagających specjalistycznej pomocy np. ADHD, dysleksja, niepełnosprawność fizyczna, umysłowa i inne	4	4
Liczba uczniów objętych indywidualnym tokiem nauczania	-	-
Liczba uczniów, którzy nie uzyskali promocji do następnej klasy	1	-
Liczba uczniów z rodzin objętych dozorem kuratorskim	3	2

Tabela 17 Problemy społeczne w Gimnazjum w Szczytniej

	Rok 2005	Rok 2006
Liczba uczniów ogółem	225	221
Liczba uczniów wymagających pomocy finansowej i rzeczowej	50	60
Liczba uczniów wymagających specjalistycznej pomocy np. ADHD, dysleksja, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa, inne.	50	52
Liczba uczniów objętych indywidualnym tokiem nauczania	1	1
Liczba uczniów, którzy nie uzyskali promocji do następnej klasy	14	5
Liczba uczniów objętych dozorem kuratorskim	7	8
Liczba uczniów z rodzin objętych dozorem kuratorskim	10	12

Z analizy danych uzyskanych ze szkół gminnych wynika, że wzrasta liczba dzieci i młodzieży wymagającej specjalistycznej pomocy: nadpobudliwość psychoruchowa, problemy emocjonalne, ADHD, dysleksja, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa – to zaburzenia ponad 10% dzieci i młodzieży. Narastające problemy w funkcjonowaniu dzieci i młodzieży mają odzwierciedlenie w zwiększającej się liczbie nadzorów kuratorskich.

2.1.3. Rynek pracy oraz bezrobocie w Gminie Szczytna

Tabela 18 Bezrobotni w Gminie Szczytna

	Rok 2005		Rok 2006	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Poszukujący pracy	27	11	15	6
Bezrobotni	1150	515	735	365
Z prawem do zasiłku	363	165	123	54
Mieszkańcy wsi	311	153	255	136

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy

Tabela 19 Bezrobotni w Gminie Szczytna - wykształcenia

	Podstaw. Ogółem	Podstaw. Kobiety	Zawodowe Ogółem	Zawodowe Kobiety	Średnie Ogólnoksz Ogółem	Średnie Ogólnoksz Kobiety	Średnie zawodowe Ogółem	Średnie zawodowe Kobiety	Wyż. Ogółem	Wyż. Kobiety
Rok 2005	414	163	388	155	78	58	249	120	21	19
Rok 2006	290	113	210	108	57	36	162	91	17	16

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy

Tabela 20 Bezrobotni w Gminie Szczytna – grupy wiekowe

Lata	Ogółem	18 – 24 lat ogółem	18 – 24 lat kobiety	25-34 lat ogółem	25 – 34 lat kobiety	35 – 44 lat ogółem	35 – 44 lat kobiety	45 – 50 lat ogółem	45 – 50 lat kobiety	51– 60 lat ogółem	51 – 60 lat kobiety
Rok 2005	1150	221	44	276	120	257	154	348	173	48	24
Rok 2006	735	128	39	206	86	121	102	225	126	55	12

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy

Analizując problem bezrobocia w Gminie Szczytna w latach 2005-06 można odnotować tendencję spadkową wśród osób pozostających bez pracy. Biorąc pod uwagę wykształcenie, najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem podstawowym, następnie zawodowym i średnim

zawodowym. Najmniej liczna grupa wśród bezrobotnych to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym.

Przyjmując za płaszczyznę odniesienia wiek osób bezrobotnych w analizowanych latach, można wyodrębnić dwa przedziały wiekowe, w których odnotowuje się największą liczbę bezrobotnych. Są to osoby w wieku : 45 – 50 lat i 25 – 34 lata. Najmniej liczna grupa osób pozostających bez pracy zawiera się w przedziale wiekowym 51-60 lat.

Wskaźnik bezrobocia w Gminie Szczytna, czyli stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym ma tendencję spadkową: w roku 2005 wynosił 22%, w roku 2006 : 15%.

Dynamika zmian gospodarczych w całym kraju wymusiła inicjowanie nowych form aktywizacji zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Reintegracja społeczna i zawodowa realizowana jest w ramach Klubu Integracji Społecznej w Szczytnej powstałym w 2005 roku. Z powodu braku środków jedyne formy aktywizacji zawodowej klientów KIS to realizacja prac społecznie użytecznych i kierowanie do robót publicznych, przy wsparciu psychoterapeutycznym realizowanym w Gminnym Centrum Profilaktyki Terapii Uzależnień i Interwencji Kryzysowej ARKA.

Do najpilniejszych potrzeb osób długotrwale bezrobotnych, będących klientami pomocy społecznej, należy uzyskanie podstawowych umiejętności zawodowych adekwatnych do aktualnych potrzeb na otwartym rynku pracy, bowiem podstawowym problemem tej grupy mieszkańców jest brak kwalifikacji.

Powody bierności zawodowej wśród klientów OPS to również: brak ofert pracy dla osób nie posiadających odpowiedniego wykształcenia, niepełnosprawność, konieczność sprawowania opieki nad dziećmi bądź pełnoletnim członkiem rodziny, wyuczona bezradność, brak umiejętności i wiedzy koniecznej do rozpoczynania własnej działalności gospodarczej, czy działalności w formie spółdzielni socjalnych. Spośród 116 bezrobotnych klientów OPS w roku 2007 –aż 70 osób ma jedynie wykształcenie podstawowe.

Tabela 21

Bezrobotni klienci OPS

wiek	Kobiety	Mężczyźni
18 - 39 lat	23	21
40 – 50 lat	26	14
51 - 60 lat	12	x
51 - 65 lat	x	20

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej

2.2. Wnioski z analizy sytuacji społecznej przeprowadzonej podstawie danych wtórnych.

Problemy społeczne w Gminie Szczytna wyłaniające się z danych uzyskanych z wielu instytucji są typowe dla większości małych gmin: mała liczba miejsc pracy, mała liczba nowych inwestycji, niskie wykształcenie i bierność osób długotrwale bezrobotnych oraz związane z tym ubóstwo.

Z analizy istotności zjawisk powodujących problemy społeczne za dominujące należy uznać: długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, niezaradność-bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a także niepełnosprawność. Średnio istotne problemy to: długotrwała choroba, alkoholizm, przemoc domowa, złe warunki mieszkaniowe, problemy wychowawcze. Zagrożeniem dla zasobów ludzkich Gminy Szczytna jest spadek liczby ludności związany z niskim przyrostem naturalnym i emigracją zarobkową. Bardzo dużym atutem Gminy jest jej położenie geograficzne i walory turystyczno-krajoznawcze. Rozwój infrastruktury turystycznej to szansa na zmniejszanie deficytów społecznych. Bardzo istotna jest konieczność utrzymania odpowiedniej struktury wykształcenia mieszkańców : wspieranie edukacji najsłabszych grup społecznych, stwarzanie warunków rozwoju w środowisku lokalnym dla osób już posiadających wykształcenie. Struktura wykształcenia oraz czasu pozostawania bez pracy osób bezrobotnych wskazuje na fakt, iż długotrwałe bezrobocie dotyka osoby bez wykształcenia i kwalifikacji.

3. Analiza problemów społecznych na podstawie danych pierwotnych

3.1. Wyniki przeprowadzonej ankiety dotyczącej problemów społecznych.

W badaniu ankietowym na pytanie : „Jakie czynniki decydują o warunkach, poziomie i jakości życia mieszkańców gminy ?” - 80% respondentów stwierdziło, że pracowitość, zaradność i przedsiębiorczość. Spora

grupa badanych podkreślała takie atuty jak: wykształcenie i kwalifikacje (68%), znacząca grupa (53%) – ogólną sytuację społeczno-gospodarczą w kraju i na świecie.

Większość respondentów stwierdziła, że w porównaniu do ubiegłych lat sytuacja na rynku pracy jest lepsza (56%), a mimo to warunki życia mieszkańców według 44% respondentów pogorszyły się.

Niepokojącym zjawiskiem w Gminie Szczytna jest zjawisko migracji zawodowej, zwłaszcza ludzi młodych i aktywnych. Jako najistotniejszy powód tego zjawiska badani podali zbyt niskie wynagrodzenia (70% respondentów).

Kolejne pytanie dotyczyło przyczyn problemów na rynku pracy w Gminie Szczytna. Jako trzy dominujące powody wymieniono: 1/ brak inwestycji, 2/wysokie koszty zatrudnienia pracowników, 3/ zła sytuacja finansowa przedsiębiorstw, podmiotów gospodarczych.

Zapytano też o to jak można ograniczyć pracę w tzw. „szarej strefie”. Większość respondentów stwierdziła, iż najprostszym rozwiązaniem tego problemu byłoby zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej poprzez zmniejszenie kosztów zatrudnienia pracowników. Znaczna część ankietowanych sugerowała rozwiązanie problemu nielegalnego zatrudnienia poprzez kontrole podmiotów gospodarczych.

Główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców gminy Szczytna powodujące trudne warunki życia to zdaniem ankietowanych: niskie wynagrodzenia (75% badanych), dziedziczenie biedy i nieprawidłowych wzorców życia rodziny (58%), bezrobocie (53%), niezaradność życiowa (51%), alkoholizm (39%), zatrudnianie bez umów o pracę (26%), brak wykształcenia i kwalifikacji (17%), niepełnosprawność (12 %). Wśród działań jakie powinien podjąć samorząd, aby ograniczyć obszary wykluczenia społecznego jako najistotniejsze wskazano: tworzenie środowiskowych miejsc wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (43%), szkolenia i wsparcie merytoryczne podmiotów, jednostek, organizacji w pozyskiwaniu dotacji m.in. z Europejskiego Funduszu Społecznego (41%), wspieranie uruchamiania działalności gospodarczej – szkolenia, doradztwo, ulgi (41%), szkolenia, doskonalenie zawodowe, kursy, staże, zwiększanie kwalifikacji zawodowych, nabywanie nowych umiejętności przez mieszkańców gminy (41%), poszerzanie działalności Klubu Integracji Społecznej: szkolenia zawodowe, staże, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, wspieranie powstawania spółdzielni socjalnych (36%), rozwój budownictwa socjalnego i tworzenie mieszkań chronionych (36%), zwiększenie nakładów na pracę socjalną i pedagogiczno – wychowawczą w środowisku (31%), sukcesywna likwidacja barier komunikacyjnych i zwiększanie aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych (31%), rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, integracja i aktywizacja seniorów (26%), zmniejszenie wysokości świadczeń z pomocy społecznej połączone ze zwiększeniem nakładów na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (26%), zwiększenie dostępności do

edukacji, poszerzanie edukacji przedszkolnej ze szczególnym uwzględnieniem środowisk wiejskich (17%), zwiększanie wysokości świadczeń z pomocy społecznej (12%).

3.2 Problemy społeczne i ich skutki w odczuciu uczestników konsultacji społecznych.

Wyłonione, dominujące problemy wśród rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i bytowej korzystających z pomocy społecznej to:

- 1/ bezrobocie - 63 % rodzin,
- 2/ niezaradność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych- 40% rodzin,
- 3/ niepełnosprawność – 42% rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Podczas zajęć warsztatowych przedstawiciele lokalnej społeczności pracowali w trzech grupach. Każda grupa skupiła się na jednym zagadnieniu problemowym. Pierwsza część zadania dotyczyła zbudowania „drzewa problemu”, określenia przyczyn i skutków. Druga część zadania realizowana w formie „burzy mózgów” polegała na znalezieniu sposobów rozwiązania wskazanego problemu.

Przyczyny bezrobocia zdaniem uczestników warsztatów to: wysokie koszty utrzymania pracownika, brak inwestycji, niskie kwalifikacje, likwidacja miejsc pracy, brak motywacji, niskie zarobki, biurokracja, wyzysk pracodawców – szantaż, praca na czarno – napływ taniej siły roboczej, trudności komunikacyjne, zbywanie ziemi rolnej, bezradność. Określając **skutki bezrobocia** uczestnicy warsztatów podali: migracja młodych, doświadczonych, wykształconych i biednych, ubóstwo, alkohol, wygodnictwo, możliwość otrzymania pomocy społecznej, brak ambicji, żebractwo, złodziejstwo, wzrastająca przestępczość, demoralizacja rodzin i społeczeństwa, brak pozytywnych wzorców, degradacja małych miasteczek i wsi, brak opłacalności produkcji rolnej.

Burza mózgów nad **rozwiązaniem problemu bezrobocia** zaowocowała następującymi pomysłami: zmiana przepisów prawnych, stworzenie sprzyjających warunków dla inwestorów (zwolnienie z podatków), priorytety regionalne, prawidłowa realizacja programów przez urzędy pracy, kultura obsługi bezrobotnego, aktywizacja zawodowa, utworzenie jadłodajni.

Kolejny istotny problem to **niepełnosprawność**. Uczestnicy konsultacji społecznych jako **przyczyny niepełnosprawności** podali: choroby wrodzone, nabyte, zawodowe, wypadki, uzależnienia, przyczyny społeczne oraz starość. **Skutki niepełnosprawności** ich zdaniem to: wady rozwojowe, genetyczne, izolacja, brak akceptacji, odrzucenie przez rówieśników, niemożność podołania

obowiązkom, brak dostępu do rehabilitacji, brak pracy, trudności materialne, pogłębiające się stany depresyjne, wykluczenie z podstawowych form aktywności społecznej, środowiskowe bariery mentalne.

Jako **sposoby rozwiązania problemu niepełnosprawności** pojawiły się następujące propozycje: tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, poszerzanie wiedzy i świadomości społecznej, likwidacja barier architektonicznych, tworzenie grup samopomocowych, stowarzyszeń, integracyjny system kształcenia (zmiana świadomości, nauka tolerancji, akceptacji inności), stworzenie sali rehabilitacyjnej, wsparcie dla rodzin, utworzenie ośrodka dziennego pobytu, warsztaty terapii zajęciowej, poszerzenie działalności świetlicy socjoterapeutycznej, wydobywanie i rozwijanie potencjału osób niepełnosprawnych, utworzenie klubu seniora, krzewienie idei wolontariatu.

Kolejnym dominującym problemem jest **niezaradność i bezradność**. Analizując **przyczyny** takiego stanu wymieniono: wycofanie, wzorce wyniesione z domu, mała wiedza, brak pracy, kłopoty z dogadywaniem się z urzędnikami w biurze pracy, brak pieniędzy, wielodzietność, indywidualne cechy osobowościowe, brak wsparcia w samej rodzinie, problemy alkoholowe, i inne uzależnienia, zamknięcie dużych zakładów pracy, brak informacji dotyczącej otwierania i prowadzenia działalności gospodarczej. Niezaradność i bezradność, zdaniem przedstawicieli społeczności lokalnej, rodzi określone **skutki**: brak zatrudnienia, brak finansów, pogorszenie sytuacji finansowej rodziny, brak pieniędzy na edukację dzieci (szczególnie dzieci uzdolnionych), bezdomność, powielanie nieprawidłowych wzorców rodzinnych, przemoc, depresja, „ucieczka” w chorobę, alkoholizm. **Jak rozwiązać problem** zdaniem uczestników warsztatów?: dotrzeć do rodzin, edukacja dzieci i rodziców (kursy), stworzenie miejsc pracy, obniżenie kosztów działalności gospodarczej (ulgi), aktywizacja zawodowa, grupy wsparcia dla matek, organizacja szkoleń dla pracowników instytucji gminnych, zintegrowanie działań rodziny w rozwiązywaniu problemów, umożliwienie pracy w specjalistycznych warunkach; np.: warsztaty terapii zajęciowej, odpracowywanie zasiłków z pomocy społecznej, utworzenie gminnego systemu wzajemnej pomocy (wymiana rzeczy, pomoc sąsiedzka), nauka przyjmowania pomocy i jej świadczenie.

4. Analiza strategiczna S W O T

4.1 Słabe i mocne strony lokalnego systemu

mocne strony	słabe strony
1.zmniejszające się bezrobocie 2.wykwalifikowana kadra pomocy społecznej 3.silna motywacja mieszkańców do poprawy warunków życia, 4.wykwalifikowana kadra instytucji gminnych 5.wzrost świadomości społecznej wśród mieszkańców 6.przygotowanie terenów pod inwestycje, 7.położenie nadgraniczne, 8. atrakcyjne walory turystyczno-krajoznawcze Gminy, 9. dobrze funkcjonujący program prac społecznie użytecznych 10. istniejący Klub Integracji Społecznej 11. istniejące Centrum Profilaktyki Terapii Uzależnień i Interwencji Kryzysowej „ARKA” 12. funkcjonująca Świetlica Socjoterapeutyczna 13. dobra współpraca instytucji, organizacji i Kościoła, 14. sprawnie działający samorząd i jednostki organizacyjne Gminy, 15. dobra lokalizacja jednostek Gminy, 16. wzrastająca aktywność środowisk wiejskich, 17. autorytety formalne i naturalne, 18. trwałe elementy infrastruktury społecznej 19. istniejąca strategia rozwoju miasta	1. niskie kwalifikacje, brak wykształcenia wśród bezrobotnych, 2.niezaradność życiowa i brak aktywności części mieszkańców Gminy, 3.zaniedbania wychowawcze, 4.zjawiska nadużywania alkoholu i przemocy domowej, 5.brak zajęć psychologicznych i pedagogicznych dla rodziców, 6.brak rozwiniętego i specjalistycznego systemu obsługi okołobiznesowej dla małej i średniej przedsiębiorczości zarówno lokalnej jak i w kontekście inwestorów zewnętrznych, 7.brak inwestycji i nowych miejsc pracy, 8.brak zajęć superwizyjnych dla pracowników pomocy społecznej 9.mała ilość organizacji pozarządowych, 10.bariery architektoniczne i utrudniony dostęp do placówek i instytucji, 11.brak służb prewencyjnych i porządkowych, 12.brak wystarczających środków finansowych do rozwiązywania problemów społecznych 13.brak mieszkań socjalnych i chronionych

4.2. Szanse i zagrożenia ze strony czynników zewnętrznych

Szanse	Zagrożenia
1.rozwój współpracy z miastami partnerskimi, 2. tworzenie i wzmacnianie współpracy międzygminnej, 3.pozyskiwanie środków z UE i innych źródeł zewnętrznych	1.brak inwestorów, 2. niestabilność prawa, 3. wysokie koszty zatrudnienia 4. lepsze warunki pracy i życia poza gminą Szczytna

5. Misja i cele, projekty realizacyjne

5.1. Misja samorządu lokalnego w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Misję, czyli dalekosiężne plany, zamierzenia, aspiracje i marzenia określono następująco:

Misją samorządu lokalnego jest dążenie do pełnej integracji społeczności lokalnej, wyeliminowania obszarów wykluczenia społecznego i osiągnięcie wysokiego standardu życia wszystkich mieszkańców.

5.2.Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne, do których zmierza samorząd lokalny:

1. Pełna integracja społeczności lokalnej w życiu społecznym.
2. Reintegracja zawodowa i ekonomiczna osób bezrobotnych i najuboższych.
3. Wysoka jakość i poziom życia mieszkańców.
4. Wysoki poziom bezpieczeństwa.
5. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Cele operacyjne :

1. Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
2. Kompleksowy system pomocy społecznej skierowany do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Inicjatywy społeczne, które sprzyjają integracji i aktywności społecznej na poziomie lokalnym.
4. Przyjazne warunki do rozwoju przedsiębiorczości.
5. Ograniczenie ubóstwa i jego skutków.
6. System kształcenia przystosowany do potrzeb lokalnego rynku pracy.
7. Zorganizowany czas wolny dzieci i młodzieży.
8. Skuteczny system pomocy w sytuacjach kryzysowych.
9. Brak barier architektonicznych.
10. Rozbudowane zaplecze instytucjonalne i pozainstytucjonalne działające na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

5.3. Projekty realizacyjne

1. „Wracamy !!!” - projekt adresowany do osób długotrwale bezrobotnych, w wieku aktywności zawodowej, długotrwale korzystających z pomocy społecznej, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Poprzez użycie instrumentów aktywizacji zdrowotnej, edukacyjnej i zawodowej- beneficjenci tego programu zdobędą kwalifikacje, powrócą na otwarty rynek pracy i uzyskają samodzielność ekonomiczną.
2. „Wszystkie dzieci są nasze” - projekt adresowany do dzieci mieszkańców naszej gminy przebywających w domach dziecka. Cel: powrót dzieci do rodzin biologicznych lub zastępczych na terenie naszej gminy.
3. „Aktywny Senior” - projekt ma na celu włączenie osób starszych i niepełnosprawnych w życie społeczności lokalnej, zlikwidowanie izolacji i samotności tej grupy społecznej poprzez tworzenie klubów, grup wsparcia, grup dyskusyjnych, senatu gminnego, nawiązania współpracy i więzi z dziećmi, młodzieżą a także poprzez bierne i aktywne uczestnictwo w systemie edukacji i w kulturze.
4. „Bądźmy razem” - projekt zakłada integrację dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców ze środowiskiem lokalnym, poprawę warunków życia, wyrównywanie szans edukacyjnych, kulturalnych, zdrowotnych.
5. „Nic nie zastąpi rodziny” - projekt skierowany do rodzin niewydolnych wychowawczo. Kompleksowa, długoterminowa praca specjalistów z

rodzinami, której celem jest poprawa funkcjonowania rodziny , zapobieganie rozbiciu rodzin oraz dziedziczeniu biedy, wsparcie edukacji dzieci.

6. „Sami sobie” - projekt skierowany do osób niepracujących, ubogich, które mają potrzebę osiągnięcia samodzielności ekonomicznej poprzez stworzenie spółdzielni socjalnej lub własnego przedsiębiorstwa.
7. „Trudny klient” - projekt skierowany do pracowników jednostek samorządowych, mający na celu rozwój umiejętności interpersonalnych, w tym umiejętności pracy z trudnym i sfrustrowanym klientem.
8. „DOM” - projekt skierowany do osób bezdomnych, mający na celu powrót osób wykluczonych społecznie do życia w w społeczności lokalnej.
9. „Słońce” projekt skierowany do ofiar i sprawców przemocy domowej, mający na celu wyeliminowanie tego zjawiska w rodzinie.
10. „Wspólnota” - projekt skierowany do organizacji pozarządowych, mający na celu nabycie umiejętności partnerskiego działania na rzecz poprawy życia społeczności lokalnej.
11. „Rodzina w szkole” - projekt skierowany do rodzin, wymagających specjalistycznego poradnictwa pedagogicznego oraz specjalistycznych warsztatów pedagogicznych.
12. „Niewidzialna ręka” - projekt mający na celu krzewienie idei wolontariatu .
13. „Zamiast” - twórcza aktywność dzieci i młodzieży zamiast nudy, nikotyny, alkoholu, narkotyków.

Bardziej szczegółowe charakterystyki każdego projektu będą konieczne przy ubieganiu się o ich dofinansowanie w ramach konkretnych programów, konkursów.

Projekty mogą być realizowane przez wszystkie instytucje i organizacje funkcjonujące na terenie Gminy Szczytna.